

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
2017-2018 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
ANAYASA HUKUKU II. ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ
06.01.2018 TARİHLİ VİZE SINAVI CEVAP ANAHTARI

I. OLAY:

TBMM’de grubu bulunan H Partisi milletvekili Ç tarafından, öncelik ve ivedilikle görüşülmesi talep edilerek TBMM Başkanlığı’na sunulan; “kamu veya özel sektörde çalışan herkes için asgari geçim indirimi tutarlarının arttırılmasına ilişkin kanun teklifi” ilgili komisyonda görüşüldükten sonra TBMM Başkanlığı’na iletilmiş; Başkanlık tarafından gündeme alınan ilgili teklifin maddelerine geçilmesi için oylama yapılmıştır. Genel Kurul’da hazır bulunan 200 milletvekilinden, 120’si teklifin maddelerine geçilmesi yönünde oy kullanmıştır. Bunun üzerine TBMM Başkanı, salt çoğunluğun sağlandığını belirterek teklifin maddelerinin görüşülmesine geçileceğini belirtmiştir. Bu açıklamanın ardından da teklifin maddeleri görüşülmüş, bu görüşmeler bittikten sonra yapılan son oylamada Genel Kurul’da hazır bulunan 200 milletvekilinin 170’i teklifin kabulü yönünde oy kullanmıştır. Anılan oylama sonucuna göre TBMM Başkanlığı tarafından teklifin kanunlaştığı ve onaylanmak üzere Cumhurbaşkanlığı’na gönderileceği açıklanmıştır. Bu açıklama sonrasında oylamaya katılan V partisi milletvekili K söz alarak, ilgili kanun teklifi için yapılan her iki oylamada da Anayasada belirtilen toplantı ve karar yeter sayılarının sağlanmadığını, dolayısıyla oylamaların geçersiz olduğunu, ileri sürmüştür.

Sorular:

1- Kanunların görüşülmesinde “öncelik ve ivedilik” kavramlarını açıklayınız. (10 P)

Kanunların tasarı ya da teklif aşamalarında iken öncelikte görüşülmesi; kanun tasarı ya da tekliflerinin TBMM gündeminde yer alan diğer konulardan daha önce görüşülmesidir. İvedilik ise, tasarı veya tekliflerin yalnızca bir defa görüşülmesidir. (5 P)

Bir kanun tasarı ya da teklifi için öncelik veya ivedilikle görüşme önergesi veren bakanlar kurulu, milletvekilleri veya ilgili komisyon tarafından, bu önerenin gerekçesi de sunulmalıdır. Bazı durumlarda öncelik ya da ivedilikle görüşme, Anayasa tarafından zorunlu tutulmuş olabilir. Örneğin, yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnemelerin, TBMM komisyonları ve Genel Kurulu’nda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi zorunludur (1982 Anayasası, m. 91/8). Öncelikte görüşme, ivedilikle görüşülmeyi gerektirmediği gibi, ivedilikle görüşülmesine karar verilen bir tasarı ya da teklifin, öncelikte görüşülmesi zorunlu değildir.(5 P)

2- Olaydaki veriler dikkate alındığında Milletvekili K’nin iddiaları yerinde midir? Gerekçeli olarak açıklayınız. (10 P)

Anayasamıza göre (m. 96) TBMM, yapacağı seçimler dâhil bütün işlerinde üye tam sayısının (550) en az üçte biri (184) ile toplanır. Bu sayı, toplantı yeter sayısıdır. TBMM toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile de karar verir. Bu sayı da karar yeter sayısı olarak nitelenmektedir. Ancak Anayasamıza göre, karar yeter sayısı hiçbir zaman TBMM üye tam sayısının dörtte birinin bir fazlasından (139) az olamaz. (5 P)

Olayımıza bakıldığında, iki ayrı oylamanın yapıldığı görülmektedir. Birinci oylamada toplantıya katılan üye sayısı 200 olup, 184’ten fazla üyenin hazır bulunmasıyla toplantı yeter sayısı sağlanmıştır. Teklifin maddelerine geçilmesi yönünde oy kullananların sayısı ise 120’dir. Görüldüğü üzere, en az karar yeter sayısı olarak Anayasada zorunlu tutulan 139 sayısının altında bir sayıyla karar alındığı için karar yeter sayısı sağlanmamıştır. İkinci oylamada da toplantıya katılan 200 kişi olduğu görülmektedir. Bu oylamada da toplantı yeter sayısı sağlanmıştır. Oylamada kabul yönünde oy kullanan üye sayısı ise 170 olarak gerçekleşmiştir. Anlaşılabacağı üzere, ikinci oylamada karar yeter sayısı da sağlanmıştır. Milletvekili K, her iki oylamada da toplantı ve karar yeter sayılarının sağlanmadığını ileri sürmüştür. K’nin iddiaları birinci oylama bakımından yerindedir. Zira birinci oylamada Anayasanın gerekli kıldığı karar yeter sayısı sağlanamamıştır. İkinci oylamada ise hem toplantı yeter sayısı hem de karar yeter sayısı sağlanmıştır. Ancak birinci oylamada gerekli karar yeter sağlanmadığından ikinci oylamaya geçilmesi Anayasa (m. 96) ve TBMM İçtüzüğü’ne (m. 146) aykırı olduğu için Milletvekili K’nin her iki oylamanın geçersiz olduğuna ilişkin iddiası da yerinde bir iddiadır. Sonuç olarak milletvekili K’nin; oylamaların geçersiz olduğuna ilişkin iddiası her iki oylama bakımından, toplantı ve karar yeter sayılarının sağlanmadığına ilişkin iddiası ise birinci oylama bakımından yerinde olmakla birlikte, ikinci oylama bakımından yerinde değildir.(5 P)

II. Varsayımsal Olay:

Ülkemizde 2004 yılına kadar yürürlükte kalan 1983 tarihli Dernekler Kanunu ile halen yürürlükte olan 2001 tarihli Türk Medeni Kanunu'nda, aynı konular hakkında farklı düzenlemeler bulunmaktaydı. Bu farklılıklar aşağıda verilmiştir:

6.10.1983 tarih, 2908 sayılı Dernekler Kanunu, md. 10/1: “Bir ilde faaliyette bulunacak derneklerin kuruluş bildirisi ve eklerinin doğruluğu ile tüzükleri valiliklerce otuz gün içinde, birden çok ilde faaliyet gösterecek derneklerin kuruluş bildirisi ve eklerinin doğruluğu ile tüzükleri İçişleri Bakanlığınca doksan gün içinde incelenir.”

22.11.2001 tarih, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, md.60/1: “Kuruluş bildirim ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülkî amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden incelenir.”

Soru:

- 3- *Yukarıdaki veriler dikkate alındığında, söz konusu farklılığın ortaya çıkardığı hukuki durumun niteliğini belirterek, 2002 yılında bu iki farklı hükümden hangisinin uygulanması gerektiğini, kanunların yürürlükten kaldırılması konusu bağlamında açıklayınız? (10 P)*

Yukarıdaki veriler dikkate alındığında, olayda, aynı konuda farklı düzenleme öngören iki kanunun çatışması ve çatışan kanunlardan birinin diğerini üstü kapalı olarak yürürlükten kaldırması durumunun söz konusu olduğu görülmektedir. Aynı konuda düzenleme öngören iki kanunda birbirine aykırı hükümler bulunması halinde, sonraki kanunda, önceki kanunun yürürlükten kaldırıldığına dair açık bir hüküm yok ise önceki kanunun sonraki kanunla çelişen hükümleri yürürlükten kalkar. Olaydaki gibi önceki kanun özel, sonraki kanun genel ise, özel kanunun genel kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kalkar. Anlaşılacağı üzere, kanunların üstü kapalı yürürlükten kalkmasında ölçüt, kanunların yürürlük tarihleridir. (5 P)

Olayda, önceki kanun-sonraki kanun ve genel kanun-özel kanun çatışması söz konusudur. Önceki kanun olan 1983 tarihli Dernekler Kanunu özel bir kanundur. Zira özel olarak derneklerle ilgili düzenlemeler içermektedir. Sonraki kanun olan, 2001 tarihli Türk Medeni Kanunu ise derneklerin yanı sıra, birçok konuyu düzenleyen genel bir kanundur. Olayda da belirtildiği üzere, derneklerin kuruluş bildirim ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğünün incelenmesi konusunda her iki kanunda farklı düzenleme öngörülmüştür. Dolayısıyla sonraki kanun olan Türk Medeni Kanunu'nun 60. maddesinin 1. fıkrası, önceki kanun olan Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin 1. fıkrasını üstü kapalı olarak yürürlükten kaldırmıştır. Buna göre, 2002 yılında derneklerin kuruluş bildirim ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğünün incelenmesinde Türk Medeni Kanunu'nun 60. maddesinin 1. fıkrası uygulanmalıdır. (5 P)

III. Varsayımsal Olay:

29 Aralık 2015 tarihinde TBMM'de yapılan görüşmeler ardından, 2016 yılı Bütçe Kanununda ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik koşulların gereği olan zorunlu değişiklikleri yapmak üzere, Bakanlar Kuruluna 6 ay süreyle Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarma yetkisi verecek bir “yetki kanunu” kabul edilmiştir.

Soru:

- 4- *1982 Anayasasının ilgili hükümleri dikkate alındığında TBMM tarafından Bakanlar Kuruluna böyle bir yetki verilmesi, mümkün müdür? Bakanlar Kuruluna vatandaşların seçimlerde oy kullanma esaslarının düzenlenmesine ilişkin KHK çıkarma yetkisi verilseydi cevabınız değişir miydi? Gerekçeli olarak açıklayınız.(10 P)*

Anayasamıza göre (m. 91) olağan dönemde TBMM tarafından bir yetki kanunu ile Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verilebilir. Yetki kanunu ile yetkilendirilmeden Bakanlar Kurulunun olağan dönemde KHK çıkarması mümkün değildir. Olağan dönemde çıkarılan KHK'lar mutlak surette TBMM'nin vereceği yetkiye dayanmalı ve bu yetkinin amaç, kapsam, ilke ve süre sınırları çerçevesinde çıkarılmalıdır. Bakanlar Kurulu olağan dönemde her konuyu KHK ile düzenleyememektedir. Anayasamıza göre olağan dönemde (m. 91/1) Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile

dördüncü bölümde yer alan siyasal haklar ve ödevler KHK ile düzenlenemez. Sadece Anayasanın üçüncü bölümünde yer alan sosyal ve ekonomik haklar ve ödevlerle ilgili düzenleme yapılabilir. Ayrıca yine Anayasamız uyarınca (m. 163/1) Bakanlar Kuruluna KHK ile bütçede değişiklik yapma yetkisi de verilemez. (5 P)

Olayda, olağan dönemde çıkarılan bir KHK için TBMM’de kabul edilen yetki kanunundan bahsedilmekte, bu yeki kanunu ile Bütçe Kanununda değişiklik yapılmasına yönelik olarak Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verildiği görülmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, Bakanlar Kuruluna KHK ile bütçede değişiklik yapma yetkisi verilemeyeceğinden, olayda bahsi edilen yetki kanunu Anayasaya (m. 163/1) aykırılık oluşturmaktadır. Yine yukarıda belirtildiği üzere, olağan dönemde Bakanlar Kuruluna siyasi hak ve ödevlere ilişkin olarak KHK ile düzenleme yapma yetkisi verilemeyeceği için, siyasi hak ve ödevler kapsamında bulunan; seçimlerde oy kullanma esaslarının olağan dönemde çıkarılacak bir KHK ile düzenlenmesine ilişkin yetki kanunu da Anayasaya aykırı olacaktır. Sonuç olarak, Bakanlar Kuruluna bütçede değişiklik yapma veya seçimlerde oy kullanma esaslarına ilişkin konularda KHK çıkarma yetkisinin verilmesi mümkün değildir. (5 P)

IV. Varsayımsal Olay:

Frigya Devleti’nin yasama meclisinde yapılan görüşmelerde muhalefet partisi milletvekilleri tarafından halkın ülke yönetimine daha aktif katılımının sağlanması ve devlet yapısının coğrafi ve ekonomik şartlara daha uygun olması amacıyla anayasada bazı değişiklikler yapılmasına ilişkin iki grup öneri sunulmuştur. Önerilerden birinci gruba göre, halk kendi devlet başkanı adayını önerebilmeli ve bazı konularda yasama organına kanun teklifinde bulunabilmelidir. Ayrıca, halkın istek ve dileklerini yasama organına yazılı olarak bildirmesi sağlanmalı ve yasama organı bazı önemli konularla ilgili kanunları -halkın görüşüne bağlı kalınmasa bile- halkın görüşüne başvurmak suretiyle halkla istişare ederek yapmalıdır. Milletvekillerinin ikinci grup önerisinde ise, mevcut yasama organı ikiye ayrılmalı ve kurulacak olan yeni yönetim birimleri, hem nüfusları oranında hem de her birimin eşit sayıda gönderecekleri temsilcilerle bu yasama organında da temsil edilmelidir. Söz konusu yeni yönetim birimleri coğrafi konumları birbirine yakın olan şehirlerin birleştirilmesiyle oluşturulmalı ve bu birimlerin kendi anayasaları, yasama, yürütme ve yargı organları olmalıdır. Bu yönetim birimlerinin yasama, yürütme ve yargı organlarına, kendilerini oluşturan şehirlerde ortaya çıkabilecek hukuki uyumsuzlukların, siyasi konuların ve yerel sorunların çözümünde tam yetki verilmelidir.

Sorular:

- 5- *Milletvekillerinin birinci grup önerileriyle Frigya Devleti’nde halkın yönetime katılmasına ilişkin hangi biçim/biçimler önerilmektedir? Özellikleri ile açıklayınız. (15 P)*

Olayda yer verilen birinci grup önerilerde Frigya’da halkın kendi devlet başkanı adayını önerebilmesi ve bazı konularda yasama organına kanun teklifinde bulunabilmesine ilişkin öneriler, halkın yönetime katılma biçimlerinden yarı-doğrudan demokrasi araçlarındandır. Yarı-doğrudan demokrasi biçiminde seçmenler referandum, halkın vetosu, halkın kanun teklifi ve halkın devlet başkanı adayı önerebilmesi gibi çeşitli araçlarla karar alma aşamalarına katılabilmektedir. *Referandum* (halkoylaması) bir uluslararası sözleşme, anayasa, anayasa değişikliği veya bir kanun metni gibi hukuki düzenlemelerin halkın oyuna sunulmasıdır. Oylama sonucunda kabul oyları çoğunlukta ise hukuki düzenleme kabul edilerek yürürlüğe girmekte, aksi durumda reddedilmiş olmakta, dolayısıyla yürürlüğe girmemektedir. Bir hukuki düzenlemenin referanduma sunulması anayasa tarafından zorunlu kılınmışsa mecburi referandum, isteğe bağlı kılınmış ise ihtiyari referandumdan bahsedilir. *Halkın vetosu*, yasama organının kabul ettiği bir kanunun yürürlüğe girmeden önce referanduma sunulması için belirli bir süre içinde halkın bir bölümü tarafından talepte bulunularak oylanması usulüdür. Yapılan referandum sonucunda ret oyu fazla çıkarsa kanun hiç kabul edilmemiş sayılır, kabul oyu fazla çıkarsa kabul edilmiş sayılarak yürürlüğe konulur. *Halkın kanun teklifi* ise, belirli sayıdaki seçmenlerin parlamentoya kanun teklifinde bulunabilmesi, parlamentoda henüz kanunlaşmamış bir teklifin referanduma sunulması veya kanun teklifinin mecliste görüşülüp kabul edildikten sonra halkoylamasına sunulmasıdır. Halkın devlet başkanı adayı önermesi de belirli sayıdaki seçmenlerin (Örneğin Türkiye’de 100 bin seçmen) devlet başkanı adayı önermek suretiyle yönetime katılma araçlarındandır. (5 P)

Birinci grup önerilerde yer alan, halkın istek ve dileklerini yasama organına yazılı olarak bildirmesi ve yasama organı bazı önemli konularla ilgili kanunları -halkın görüşüne bağlı kalınmasa bile- halkın görüşüne başvurmak

suretiyle halkla istişare ederek yapmasına ilişkin öneriler de yarı-temsili demokrasi araçlarındandır. Yarı-temsili demokrasi biçimine göre seçmenler yarı-doğrudan demokraside olduğu gibi, yönetimle ilgili kararların alınmasına katılmamakta, yalnızca parlamentonun feshi ve erken seçim, temsilcilerin azledilmesi, dilekçe hakkı, danışma referandumu ve politik grev gibi bazı araçlarla kararlara etkide bulunmaktadırlar. *Parlamentonun feshi ve erken seçim*, yasama ve yürütme arasındaki uyuşmazlıkta parlamentonun feshedilmesi ve erken seçim kararı alınması suretiyle seçime gidilerek seçmenlerin görüşünün alınması veya seçmene danışılmasıdır. *Temsilcilerin azledilmesi*, belirli sayıdaki seçmenlerin seçim dönemlerinde temsilcileri geri çağırabilmeleri ve azledebilmeleri anlamına gelmektedir. *Politik grev*, seçmenlerin temsilcilerin hükümet anlayışlarını değiştirmelerini amaçlayarak grev yapmalarını böylece siyasal iktidarın daha iyi kararlar almalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Olayda yarı-temsili demokrasinin araçlarından dilekçe hakkı ve danışma referandumundan bahsedilmektedir. *Dilekçe hakkı*, seçmenlerin ve ülkede yaşayan yabancıların dilek ve taleplerini yasama organına bildirmeleri şeklinde kullanılmaktadır. Dilekçe veren bireyler bu şekilde temsilcilerin aldıkları bazı kararlara etki edebilmektedirler. Olayda halkın istek ve dileklerini yasama organına yazılı olarak sunabilmelerinin önerilmesi de dilekçe hakkının tanınmasını amaçlamaktadır. *Danışma referandumu* ise, bazı konularda halkın görüşünün alınması amacıyla halkoyuna başvurulması yöntemidir. Bu referandumun yasama, yürütme ve yargı gibi devlet organlarını bağlayıcı bir özelliği bulunmamaktadır. Olayda da belirtildiği üzere halkın görüşüne bağlı kalınmasa bile halkın görüşüne başvurulmasının önerilmesi, danışma referandumuna işaret etmektedir. (5 P)

Sonuç olarak Frigya yasama meclisinde milletvekilleri tarafından sunulan önerilerle halkın yönetime katılımı bakımından hem yarı-doğrudan hem de yarı-temsili demokrasi araçları önerilerek karma bir sistem öngörülmüştür.(5 P)

6- İkinci grup önerilerde Frigya 'da hangi devlet biçimi oluşturulmak istenmektedir? Özellikleri ile açıklayınız. (15 P)

Olayda Frigya yasama meclisinde milletvekillerinin sunduğu ikinci grup öneride belirtilen devlet yapısına ilişkin özellikler, federal devlet yapısının özellikleridir. Federal devlet, birden fazla devletin bir araya gelerek oluşturduğu devlet şeklidir. Federal devleti oluşturan devletlere federe devlet, devletin tamamına ise federal devlet denilmektedir. Her federe devlet, kendi ülkesi içinde kendi egemenliğine sahiptir. Buna göre, federal devlette federal anayasanın yanı sıra, her federe devletin kendi anayasası, yasama, yürütme ve yargı gibi devlet organları bulunmaktadır. Dolayısıyla federal devlet şeklinde, federal devletin egemenliği ve federe devletlerin egemenlikleri olmak üzere iki egemenlikten söz edilir. Federe devletlerin egemenlikleri iç egemenlik, federal devletin egemenliği ise dış egemenlik şeklinde ortaya çıkmaktadır. Federal devletlerde vatandaşlık federe devletlere değil, federal devlete aittir. (5 P)

Federal devlet, özerklik ve katılma olmak üzere iki ilkeye dayanmaktadır. Özerklik ilkesine göre, federal devleti oluşturan federe devletler kendi içlerinde egemen olup kendi iç meselelerini kendi yasama, yürütme ve yargı organları aracılığıyla ve kendi anayasa ve yasalarına göre çözmektedirler. Katılma ilkesi uyarınca da federe devletler, federal devletin anayasasının yapılmasına ve federal düzeydeki kanunların çıkartılmasına kendi temsilcileri vasıtasıyla katılmakta ve federal yürütme organı olan devlet başkanının seçiminde söz sahibi olmaktadır. (5 P)

Olayımızda belirtilen ikinci grup önerilerde sunulduğu gibi, federal devlette yasama organı iki meclislidir. Meclislerden birisi, federal devleti oluşturan federe devletlerin eşit sayıdaki temsilcilerinden, diğeri ise federe devletlerin nüfuslarına göre seçtikleri temsilcilerden oluşmaktadır. (5 P)

V. Varsayımsal Olay:

Hitit Devleti'nin anayasasındaki bazı maddelerin artık dönemin şartlarını karşılamadığı yönünde yazılı ve görsel medyada bolca haber yapılmakta, bu haberler ülkede yoğun siyasi tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle Devlet Başkanı F, basın toplantısı yaparak, "*Beni halkın seçmesi bana bu görevi vermesi çok değerlidir, şüphesiz bakanlar kurulu üyeleri ve başbakan ile koordineli olarak çok güzel işler yapmaktayız. Ancak anayasadan kaynaklı sorumsuzluk halim benim de hoşuma gitmemektedir. Buradan Meclise sesleniyorum, bu ikilik sona ersin ve yürütmenin tek sorumlu kişisi olarak ben hesap vereyim. Kaldı ki yasama da aslında halk tarafından seçilmiş Devlet Başkanının olduğu bir yerde aynı işi görmektedir. Bu nedenle, ayrıca bir yasama meclisine ihtiyaç olmadığını düşünmekteyim, sonuçta devlet başkanını zaten halk seçmekte, dolayısıyla devlet başkanı kararnamele de yasa işlevini yerine getirebilecek meşruiyete sahiptir. Bu yüzden, hâlihazırda anayasa değişikliği yapılırken yasama meclisinin de kaldırılması gerekir*" şeklinde bir açıklama yapmıştır.

F'nin bu açıklamasının etkisi devam ederken Hitit Devleti'nde milletvekili seçimleri gerçekleşmiştir. Sınır komşusu Türkiye ile tamamen aynı seçim sistemini esas alan Hitit Devleti'nde, ülke genelinde 46 milyon geçerli oy kullanılmıştır. X partisi 22 milyon oy alarak büyük bir çıkış yapmıştır. X partisini, Y partisi 11 milyon oy, Z partisi 6 milyon oy, V partisi 4 milyon oy alarak izlemiştir. Ülkenin 5 milletvekili çıkartan Hattuşaş il seçim çevresinde 460 bin geçerli oy kullanılmıştır. X partisi 120 bin, Y partisi 95 bin, Z partisi 70 bin, V partisi 65 bin oy alırken, bağımsız olarak seçime katılan S ise 110 bin oy elde etmiştir.

Sorular:

- 7- *Olaydaki veriler dikkate alındığında Hitit Devleti'ndeki mevcut hükümet sistemini özellikleri ile açıklayınız. (10 P)*

Olaydaki veriler dikkate alındığında Hitit Devleti'nin hükümet şeklinin yumuşak kuvvetler ayrılığına dayalı parlamenter sistem olduğu görülmektedir. Zira devlet başkanı F'nin açıklamalarında devlet başkanının yanı sıra, başbakan ve bakanların bulunduğu iki başlı yürütmeden bahsedilmekte ve parlamentoya karşı sorumluluğun bakanlar kuruluna ait olduğu belirtilmektedir. Parlamenter sistemde yürütme iki başlıdır. Yürütmenin parlamentoya karşı sorumlu kanadı başbakan ve bakanlardan oluşan bakanlar kurulu iken, yasama karşısında sorumsuz olan kanat ise devlet başkanıdır. Parlamenter sistemde yasama organı ya seçimle oluşan tek meclisli ya da biri seçimle diğeri de yine seçimle veya atamayla veya irsi olarak gelen kişilerden oluşabilmektedir. Bu sistemde bakanlar kurulu, yasama organının güveni ile işbaşında kalmaktadır. Parlamento karşısında bakanlar kurulunun sorumluluğu iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi bakanlık görevinden dolayı kişisel, diğeri de bakanlar kurulunun üyesi olunması dolayısıyla kolektif sorumluluktur. Bu sorumluluk siyasi sorumluluktur. Siyasi sorumluluk, bakan veya bakanlar kurulunun, yasama organının güvenini kaybetmesi durumunda söz konusu olmaktadır. Bu durumda bakan veya bakanlar kurulu görevden çekilmektedir. Ayrıca bakanlar kurulu üyelerinin yargı tarafından belirlenen hukuki ve cezai sorumlulukları da olabilmektedir. (5 P)

Parlamenter sistemde yasama ile yürütme arasında ayrılık sert, birbirinden kopuk değildir. Birbirlerinin görev alanlarına karışarak birlikte işbirliği içinde bulunmaları gerekmektedir. Yasama tarafından kabul edilen kanunlar yürütme tarafından yayımlanır. Daha sonra yürütme bunların uygulanmasını sağlar. Parlamenter sistemin uygulandığı bazı ülkelerde devlet başkanı yasama organı tarafından seçilirken bazılarında ise halk tarafından seçilmektedir. Parlamenter sistemde yasama organı ile yürütme organı arasında denge vardır. Yürütme yasamayı feshedebildiği gibi, yasama da görevde kalması için yürütmeye güvenoyu vermektedir. Yürütmenin sorumlu kanadı olan bakanlar kurulunun görevde kalabilmesi için yasama organının güvenine ihtiyacı vardır. Yasama, yürütmeyi soru, gensoru, meclis araştırması ve meclis soruşturması gibi yöntemlerle denetler. (5P)

Not: Olayda geçen; devlet başkanının halk tarafından seçildiğine ilişkin veri esas alınmak suretiyle bu soruya cevap verilirken yarı-başkanlık sistemi tespitinde bulunulması ve yarı-başkanlık sisteminin özelliklerinin açıklanması da puanlama yapılırken dikkate alınacaktır.

- 8- *Devlet Başkanı F basın toplantısında hangi hükümet sisteminden bahsetmektedir? Özellikleri ile açıklayınız. (10 P)*

Olaydaki verilerde devlet başkanının yürütmenin tek sorumlu kişisi olma ve yasama organının kaldırılarak yasama işlemlerini kendi çıkaracağı kararnamelerle yürütme arzusu, kuvvetler birliğini esas alan bir sistemin amaçlandığını ortaya koymaktadır. Burada sözü edilen birlik yürütme lehine birliktir. Buna göre yürütme organı, yasama ve yargı gibi devlet organlarının da görevlerini yerine getirmektedir. Bu tür uygulamaların yer aldığı yönetimler, mutlakiyetler ve diktatörlükler olarak adlandırılmaktadır. (5 P)

Mutlakiyetlerde bütün yetkiler hükümdar, padişah, kral, şah adı verilen monarkta toplanmıştır. Monark devlet içinde yasama, yürütme ve yargı yetkisinin sahibi ve kullanıcısı konumundadır. Monark bu yetkileri kural olarak ya bizzat kendisi kullanmakta ya da kendi atadığı temsilcileri veya memurları aracılığıyla kullanmaktadır. Monark bu yetki ve görevleri irsi veya bazı durumlarda seçim yoluyla elde etmektedir. Diktatörlüklerde de yürütme, yasama ve yargının yetki ve görevleri diktatör denilen yöneticide toplanmaktadır. Diktatörler mutlakiyetlerdeki monarklar gibi irsi ya da seçim yoluyla değil, ülkedeki karışıklıktan veya kötü durumdan yararlanarak işbaşına gelmektedirler. Diktatörlükler sağda faşizm veya nasyonal sosyalizm, solda ise komünizm olarak adlandırılmaktadır. (5 P)

9- Hattuşaş il seçim çevresinde uygulanan seçim sistemini ve partilere göre milletvekili dağılımının nasıl oluştuğunu belirtiniz. (10 P)

Olayda Hitit Devleti'nde uygulanan seçim sisteminin Türkiye ile tamamen aynı sistem olduğu belirtilmiştir. Türkiye'de uygulanan seçim sistemi, yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerini esas alan nispi temsil seçim sistemlerinden biri olan yüzde on barajlı d'Hondt seçim sistemidir. (5 P).

Hitit Devleti'nde, ülke genelinde 46 milyon geçerli oy kullanılmıştır. X partisi 22 milyon, Y partisi 11 milyon, Z partisi 6 milyon ve V partisi 4 milyon oy almıştır. 5 milletvekili çıkaran Hattuşaş il seçim çevresinde 460 bin geçerli oy kullanılmıştır. Hattuşaş'ta X partisi 120 bin, Y partisi 95 bin, Z partisi 70 bin, V partisi 65 bin oy alırken, bağımsız olarak seçime katılan S ise 110 bin oy elde etmiştir. Bu veriler ışığında d'Hondt sistemine göre milletvekili dağılımı aşağıdaki şekilde gerçekleşecektir:

Partiler	Alınan oy (bin)	1'e bölme	2'ye bölme	3'e bölme	4'e bölme	5'e bölme
X	120	<u>120</u>	<u>60</u>	40	30	24
Y	95	<u>95</u>	47,5	31,66	23,75	19
Z	70	<u>70</u>	35	23,33	17,5	14
S (Bağ.)	110	<u>110</u>	55	36,66	27,5	22

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, ülke genelinde kullanılan geçerli oylar toplamı 46 milyon şeklinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, bu sayının yüzde onu olan 4,6 milyon baraj oyunun altında kaldığı için V partisinin Hattuşaş il seçim çevresinde aldığı oylar hesaba katılmadan milletvekili dağıtımı yapılmalıdır. Buna göre, en çok oyu alan X partisi 2, Y partisi 1, Z partisi 1 ve Bağımsız 1 milletvekili kazanacaktır. (5 P)